

Rechten bij Middelen & Maatregelen

Ondanks de goede zorg rondom bewoners kan een situatie soms leiden tot een vrijheidsbeperkende maatregel. Deze maatregel dient om een situatie van gevaar van de bewoner voor zichzelf en/of de omgeving hanteerbaar te maken of een onwenselijke situatie te voorkomen. Dit wordt ook wel 'Middelen & Maatregelen' (M&M) genoemd. Voor de toepassing van M&M gelden wetten en regels.

Toepassen Middelen & Maatregelen

Soms is het toepassen van een vrijheidsbeperkende maatregel nodig om de bewoner of anderen in de omgeving te beschermen tegen gevaar of risico's die direct het gevolg kunnen zijn van het gedrag van de bewoner. Het toepassen ervan gebeurt alleen in de volgende gevallen:

- Om (ernstige) gevolgen voor de gezondheid te voorkomen (zoals het zichzelf verwonden).
- Om verstoring van de orde in de woning of werkeenheid te voorkomen (zoals agressie tegen anderen).
- Om strafbare feiten te voorkomen (zoals het aanrichten van ernstige vernielingen).

Vrijheidsbeperkende maatregelen in Kempenhaeghe variëren van:

- Fixatie: het vastbinden van de bewoner zodat deze in zijn directe bewegingsmogelijkheden wordt beperkt.
- Medicatie: het – tegen de wil – toedienen van medicatie aan de bewoner onder dwang.
- Toediening van vocht of voedsel: het – tegen de wil – toedienen van vocht of voedsel aan de bewoner onder dwang.
- Afzondering: het laten verblijven van de bewoner in een volgens specifieke voorschriften ingerichte kamer.

Het besluit om een vrijheidsbeperkende maatregel toe te passen wordt zorgvuldig genomen door de hoofdbehandelaar. Allereerst zal worden gezocht naar mogelijke alternatieve maatregelen. Alleen als er geen reële alternatieven voorhanden zijn en er zoveel mogelijk is gedaan om de maatregel te voorkomen, geeft de hoofdbehandelaar toestemming voor een vrijheidsbeperkende maatregel. Belangrijke voorwaarden zijn:

- Bij het maken van een keuze voor een noodzakelijke maatregel zal de voorkeur altijd uitgaan naar de minst ingrijpende maatregel.
- De toepassing van de maatregel dient zo kort mogelijk te zijn. Zodra de noodsituatie voorbij is, wordt de maatregel beëindigd.

- Toestemming van de bewoner of diens wettelijk vertegenwoordiger is vereist. Alleen in noodsituaties kan achteraf toestemming worden gevraagd.

Kempenhaeghe registreert alle toepassingen van maatregelen, zelfs al valt de toepassing ervan niet onder de wettelijk verplichte registratie.

Wetten en regels

Er zijn een aantal wetten van toepassing bij Middelen & Maatregelen. Hieronder worden de 'WGBO' en de 'BOPZ' beschreven.

WGBO

De relatie tussen de bewoner en de zorgverlener staat beschreven in de 'WGBO' (Wet op de Geneeskundige Behandelingsovereenkomst). De belangrijkste rechten en plichten van de bewoner en de zorgverlener zijn:

- Het zorgteam moet goede zorg geven.
- Het zorgteam moet de bewoner professioneel en met respect behandelen.
- De behandelaar vertelt de bewoner in begrijpelijke woorden wat de medische situatie is. Dit noemen we '*recht op informatie*'.
- Als de bewoner een behandeling krijgt, vertelt de behandelaar in begrijpelijke woorden wat die behandeling inhoudt. Hij legt uit wat hij met de behandeling wil bereiken, hoe lang die zal duren en hoe groot de kans is dat de behandeling werkt.
- De bewoner heeft recht om te weten welke risico's een behandeling heeft (bijvoorbeeld mogelijke bijwerkingen van medicatie).
- De bewoner mag in principe alleen behandeld worden als hij of zij – na een goede voorlichting – daar *toestemming* voor heeft gegeven.
- Indien de bewoner niet zelf kan beslissen over zijn of haar behandeling, beslist diens wettelijk vertegenwoordiger over instemming met de behandeling.

BOPZ

BOPZ staat voor de wet 'Bijzondere Opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen'. Deze wet is er om de rechten van de bewoner te beschermen bij toepassing van Middelen & Maatregelen. Kempenhaeghe heeft een 'BOPZ-aanmerking' voor alle adressen waar AWBZ-zorg wordt geboden. Vanuit de BOPZ zijn de volgende regels van belang:

- Kempenhaeghe dient voor de bewoner een zorgplan op te stellen in overleg met de bewoner en / of diens wettelijk vertegenwoordiger.
- Bij het toepassen van de vrijheidsbeperkende maatregel gelden strenge voorwaarden zoals hiervoor beschreven. De vrijheidsbeperkende maatregel is terug te vinden in het zorgplan. Hierin moet bovendien uitgelegd worden waarom de maatregel nodig is.
- De hoofdbehandelaar neemt de uiteindelijke beslissing om de vrijheidsbeperkende maatregel toe te passen. Dit gebeurt na overleg in een multidisciplinair team. Iedere discipline beoordeelt vanuit zijn eigen expertise of een vrijheidsbeperkende maatregel nodig is. Zo kan een weloverwogen besluit worden genomen.
- In het multidisciplinaire team is altijd een arts aanwezig. Een arts moet beslissen of de lichamelijke conditie van de bewoner voldoende is om een vrijheidsbeperkende maatregel toe te passen. Een arts dient ook te onderzoeken of lichamelijke klachten juist het ongewenste gedrag veroorzaken.
- De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) houdt onder andere toezicht op toepassing van vrijheidsbeperkende maatregelen in de zorg. Kempenhaeghe moet op aanvraag van IGZ een overzicht kunnen tonen van de aard, frequentie en noodzaak van de toegepaste vrijheidsbeperkende maatregelen.
- Als er geen instemming is met de vrijheidsbeperkende maatregel en / of als de bewoner zich ertegen verzet, dan dient er een speciale indicatie aangevraagd te worden bij het CIZ (Centrum Indicatiestelling Zorg). Dit is een zogenaamde 'artikel 60 indicatie'.

Toestemming bij kinderen

De criteria voor de vrijheidsbeperkende maatregelen gelden voor zowel volwassenen als voor kinderen. Daarnaast gelden er voor het kind jonger dan 18 jaar specifieke regels:

a. Het kind jonger dan 12 jaar

Ondanks dat de wet BOPZ bij het kind jonger dan 12 jaar niet van toepassing is, gelden bij het toepassen van Middelen & Maatregelen wel de BOPZ-criteria. Afzondering van het kind jonger dan 12 jaar is alleen toegestaan wanneer dat in begeleide vorm plaats vindt (aanwezigheid van een volwassene). (Advies IGZ en Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport [VWS]). Het kind jonger dan 12 jaar mag dus slechts in uitzonderlijke situaties alleen in een afzonderingsruimte verblijven. Dit na overeenstemming met de hoofdbehandelaar.

b. Het kind van 12 tot 18 jaar

Het kind tussen de 12 en 18 jaar dient toestemming te geven voor de aan hem of haar verleende zorg. Verzet het kind zich, dan is toepassing slechts toegestaan voor zover dit *noodzakelijk* is om gevaar voor het kind of voor anderen af te wenden. Dit betekent ten aanzien van het toepassen van Middelen & Maatregelen, dat toestemming van de ouders alleen niet voldoende is.

Klachten

Naast het speciale klachtrecht op grond van de wet BOPZ, is de *Klachtwet cliënten zorgsector* van toepassing. Als de patiënt, de bewoner en / of diens wettelijk vertegenwoordigers het niet eens zijn met de toepassing van de vrijheidsbeperkende maatregel kunnen zij hierop een beroep doen. Dit staat ook vermeld in de zorgovereenkomst. In het leaflet 'Heeft u een klacht? Laat het ons weten', staat omschreven hoe het indienen van een klacht in z'n werk gaat.

Meer informatie

Het spreekt voor zich dat Kempenhaeghe in haar rol als zorgverlener alle rechten en plichten zeer serieus neemt. Voor vragen over rechten en plichten binnen Kempenhaeghe kunnen bewoners en patiënten terecht bij de balie Advies & Informatie, via T 040 227 91 93. Zie ook de leaflets 'Uw rechten als patiënt' en 'Patiëntendossier en uw privacy'. Uitgebreide informatie over de WGBO en BOPZ vindt u in een aantal toegankelijk geschreven, beknopte brochures. Deze kunt u downloaden via de website van de Rijksoverheid via www.rijksoverheid.nl.